

DEJAVNIKI POKLICNEGA STRESA PRI RAZISKOVALCIH TER NJIHOVA POVEZANOST Z ABSENTIZMOM IN PREZENTIZMOM

Nataša Sedlar, Tatjana Novak, Lilijana Šprah

Družbenomedicinski inštitut ZRC SAZU

Novi trg 2, Ljubljana, Slovenija, Phone: +386 1 470 64 39, Fax: +386 1 426 14 93,

E-mail: Nsedlar@zrc-sazu.si

12. Evropski psihološki kongres, Istanbul, 4.-8. julij 2011

NAMEN IN CILJ:

Raziskave [1,2] kažejo, da se doživljanje poklicnega stresa pri zaposlenih povezuje z višjimi stopnjami absentizma in prezentizma. Ob dokaj velikem številu raziskav o poklicnem stresu pri določenih poklicnih skupinah, kot so recimo zdravstveni delavci, pa se le malo novejših raziskav osredotoča na poklicni stres pri raziskovalcih. Obstoječe raziskave sicer kažejo, da so za delo raziskovalca značilne manjše obremenitve [3] in so raziskovalci v splošnem zadovoljni s svojim delom [4].

V naši raziskavi smo želeli:

- preučiti zaznane stresne obremenitve raziskovalcev v primerjavi z dvema drugima poklicnima skupinama (zdravstveni delavci, delavci v proizvodnji);
- na celotnem vzorcu ugotoviti ali obstaja povezanost med stresnimi obremenitvami, absentizmom ter prezentizmom.

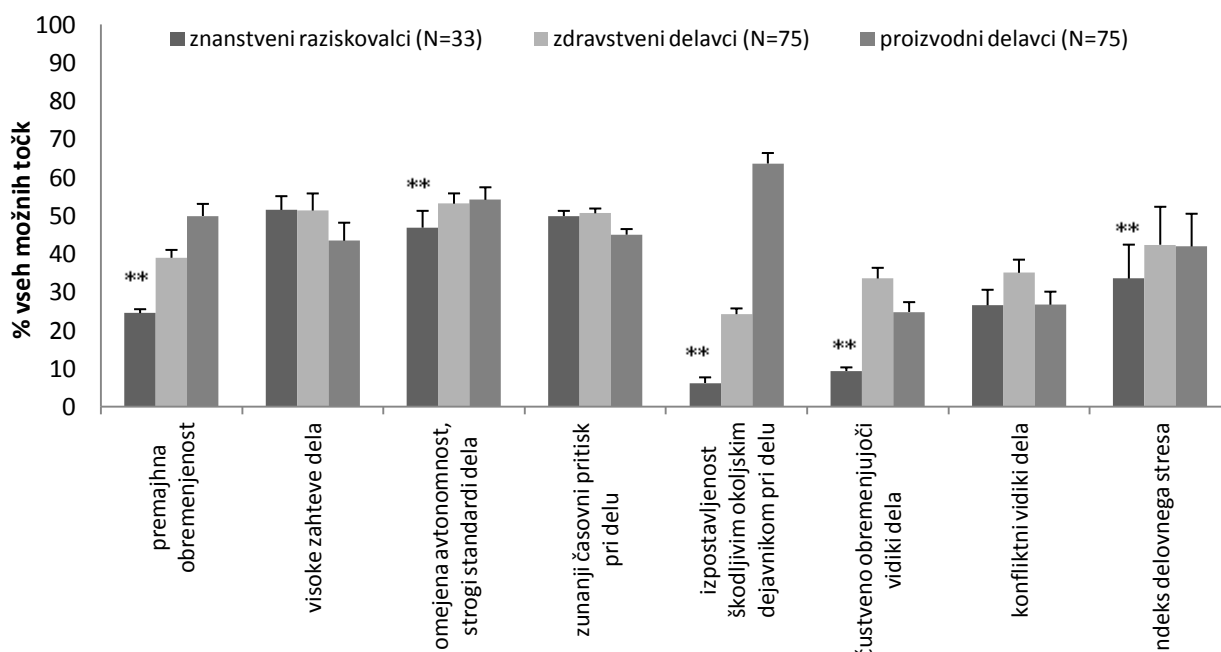
METODE:

Vzorec je vključeval:

33 znanstvenih raziskovalcev z doktoratom, zaposlenih v slovenski javni znanstveni organizaciji, 75 zdravstvenih delavcev iz splošne bolnišnice ter 65 proizvodnih delavcev iz steklarne. Udeleženci so izpolnili naslednje vprašalnike:

- Vprašalnik za oceno vrste in stopnje stresa - Occupational Stress Index (OSI) [5], ki meri obremenjenost na 7 dimenzijah (premajhna obremenjenost, visoke zahteve, omejena avtonomnost/strogi standardi dela, zunanji časovni pritisk, izpostavljenost škodljivim okoljskim dejavnikom, čustveno obremenjujoči vidiki dela, konfliktni vidiki dela),
- Vprašalnik absentizma/prezentizma - Work Productivity and Activity Impairment Questionnaire - General Health (WPAI:GH) [6], ki meri vpliv zdravstvenih problemov zaposlenega na absentizem in prezentizem,
- Kratka oblika vprašalnika WHO o zdravju in delovni učinkovitosti - The World Health Organization Health and Work Performance Questionnaire (WHO HPQ Short Form) [7], ki meri absentizem in prezentizem.

REZULTATI:

** - 1% stopnja pomembnosti; * - 5% stopnja pomembnosti (Mann Whitney test)

Slika 1. Primerjava OSI dimenzij stresa med različnimi poklicnimi skupinami slovenskih zaposlenih.

V primerjavi z ostalimi poklicnimi skupinami so znanstveni raziskovalci v splošnem manj obremenjeni s stresom, predvsem na dimenzijah izpostavljenost škodljivim okoljskim dejavnikom pri delu, čustveno obremenjujoči vidiki dela, omejena avtonomnost, strogi standardi dela ter premajhna obremenjenost.

Tabela 1. Kendall tau korelacije med OSI dimenzijami stresa ter WHO-HPQ in WPAI:GH merami absentizma in prezentizma.

	WHO-HPQ			Absentizem	Prezentizem	WPAI:GH	
	Relativni absentizem (4 tedni)	Relativni prezentizem (4 tedni)	Relativni absentizem + relativni prezentizem			Izguba delovne produktivnosti	Zmanjšana aktivnost
<i>premajhna obremenjenost</i>	,164**	,017	-,122*	-,120	,105	,055	-,033
<i>visoke zahteve dela</i>	,053	,064	-,007	,035	-,201**	-,123*	-,063
<i>omejena avtonomnost, strogi standardi dela</i>	,026	-,025	-,024	,062	,237**	,110	,089
<i>zunanjí časovni pritisk pri delu</i>	,019	,079	,014	-,032	,013	-,006	,008
<i>izpostavljenost škodljivim okoljskim dejavnikom pri delu</i>	,066	-,073	-,100	-,075	,133*	,051	-,079
<i>čustveno obremenjujoči vidiki dela</i>	,146*	,061	-,100	-,010	,028	-,021	-,036
<i>konfliktni vidiki dela</i>	,101	,168**	,008	,045	-,008	,002	,039
<i>indeks delovnega stresa</i>	,165**	,076	-,096	,001	,071	,023	-,005

** - 1% stopnja pomembnosti; * - 5% stopnja pomembnosti

V splošnem so korelacije nizke, vendar se dimenzije stresa pomembno povezujejo tako z absentizmom kot s prezentizmom.

ZAKLJUČKI:

Rezultati se skladajo z ugotovitvami prejšnjih študij, ki kažejo, da so raziskovalci v primerjavi z ostalimi poklicnimi skupinami manj obremenjeni s stresom [3], za njihovo delo pa so značilne visoke psihosocialne zahteve, velika kontrola nad delom in tesni časovni roki.

Obenem naši rezultati potrjujejo spoznanja drugih raziskav, o povezanosti dejavnikov stresa iz delovnega okolja z zmanjšano delovno produktivnostjo [1] ter povečano zdravstveno odsotnostjo [2].

VIRI:

[1] Johns, G. (2010). Presenteeism in the workplace: A review and research agenda. *Journal of Organizational Behavior*, 31, 519–542. [2] Duijts, S. F. A., Kant, I., Swaen, G. M. H., van den Brandt, P. A., Zeegers, M. P. A. (2007). A meta-analysis of observational studies identifies predictors of sickness absence. *Journal of Clinical Epidemiology*, 60, 1105–1115. [3] Kageyama, T., Matsuzaki, I., Morita, N., Sasahara, S., Satoh, S., Nakamura, H. (2001). Mental health of scientific researchers I. Characteristics of job stress among scientific researchers working at a research park in Japan. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 74, 199–205. [4] Russo, G. (2010). For love and money. *Nature*, 465, 1104–1107. [5] Belkić, K. in Savić, C. (2008). The occupational stress index: An approach derived from cognitive ergonomics applicable to clinical practice. *Scandinavian Journal of Work and Environmental Health*, 6, 169–175. [6] Reilly, M. C. (2008). Development of the Work Productivity and Activity Impairment (WPAI) Questionnaire. New York: Margaret Reilly associates. Retrieved from (20.6.2011): <http://www.reillyassociates.net/WPAI-Development.doc>. [7] Kessler, R.C., Barber, C., Beck, A.L., Berglund, P.A., Cleary, P.D., McKenas, et al. (2003). The World Health Organization Health and Work Performance Questionnaire (HPQ). *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 45 (2), 156–174.

Raziskava je del 'Programa podpore za delodajalce in zaposlene pri odpravljanju stresa povezanega z delom in pri zmanjševanju njegovih posledic', ki ga delno sofinancira Evropski socialni sklad. Projekt se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, 1. razvojne prioritete »Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti« in 1. 4. prednostne usmeritve »Pospeševanje razvoja novih zaposlitvenih možnosti.